

10. Авер'янов В.Б., Андрійко О.Ф. Виконавча влада і державний контроль. – Київ: Вища школа права при Інституті держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 1999. – 48 с.
11. Белобжецкий И. А. Финансовый контроль и новый хозяйственный механизм / И. А. Белобжецкий. – М. : Финансы и статистика, 1989. – 256 с.
12. Тихомиров Ю. А. Управленческое решение / Ю. А. Тихомиров. – М. Наука, 1972. – 288 с.
13. Современный словарь иностранных слов /Под ред. Е.А.Гришиной. – М.: Рус. яз., 1993. – 740 с.
14. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 №810/98 // Офіц. вісн. України. - 1999.-№ 21. - Ст.943.
15. Бачило И.Л. Функции органов управления (правовые проблемы оформления и реализации). - М.: Юрид.лит., 1976. – С. 53 (198 с.); Лазарев Б.М. Компетенция органов управления. - М: Юрид. лит., 1972. – С. 40 (280с.); Рева Д.М. Правове регулювання податкового контролю в Україні: Дис... канд. юрид. наук.12.00.07 / Національна юрид.акад.України. –Х., 2005. -220 с.; Самощенко И.С. О нормативно-правовых средствах регулирования поведения людей // Правоведение. - 1967. - №1. - С. 29-38
16. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. // Голос України. – 2010. – № 229-230.
17. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 2-3. – Ст. 11.

Надійшла до редакції 28.09.2012

ПІЦИКЕВИЧ В.В., аспірант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

УДК 346.1

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНА «ЛІЦЕНЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ» У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

У статті порушується питання щодо встановлення терміна, який доцільніше (обгрунтованіше) було б використовувати у правовій системі України при позначенні поняття «вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню». На підставі проведеного аналізу нормативно-правових актів та наукових праць автором надано власне визначення терміна «ліцензована діяльність».

Ключові слова: ліцензована діяльність, вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

В статье поднимается вопрос об установлении термина, который целесообразнее (обоснованнее) было бы использовать в правовой системе Украины при обозначении понятия «вид хозяйственной деятельности, подлежащей лицензированию». На основании проведенного анализа нормативно-правовых актов и научных работ автором предоставлено собственное определение термина «лицензированная деятельность».

Ключевые слова: лицензированная деятельность, вид хозяйственной деятельности, подлежащей лицензированию.

The article deals with the identification of more appropriate and reasonable term regarding description of notion “type of business activity subject to licensing” in the legal system of Ukraine. On the basis of conducted analysis of legislation and researches the author suggests his own definition of the term “licensed activity”.

Keywords: licensed activity, type of business activity subject to licensing.

Одним із пріоритетних завдань державної політики у сфері ліцензування є забезпечення балансу між публічно-правовими інтересами всього суспільства та приватними інтересами суб'єктів господарювання, які мають намір провадити/провадять певний вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, вказані у ст. 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. № 1775-III [7]. При цьому для позначення поняття «вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню» у правовій системі України вживаються такі терміни, як «ліцензований вид господарської діяльності», «ліцензований вид діяльності», «ліцензована діяльність», «ліцензійний вид діяльності», «ліцензійна діяльність». Дана ситуація призводить до порушення правил юридичної стилістики та принципу єдності логіко-правничої термінології, так як логіка вимагає,

щоб при позначенні в тексті нормативно-правового поняття послідовно вживався один і той самий термін, а при позначенні різних правових понять – різні терміни [19, с. 47].

Для позначення поняття «вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню» С.С. Вітвіцький, Л.В. Шестак, А.І. Шпомер та інші вчені у своїх працях застосовують термін «ліцензована діяльність». Разом з цим у науковій літературі для позначення відповідного поняття використовується багато інших термінів, проте дане питання залишилось поза увагою вітчизняних вчених.

Метою нашої статті є встановлення єдиного терміна, який доцільніше (обґрунтованіше) було б використовувати при позначенні поняття «вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню».

Термін «ліцензована діяльність» вживається у нормах чинного законодавства України, зокрема, використовується у п. 9 ч. 2 ст. 5 Закону України «Про засади функціонування ринку природного газу» від 8 липня 2010 р. № 2467-VI [6]; у п. 11 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» від 11 січня 2000 р. № 1370-XIV [4]; у ч. 5 ст. 13 Закону України «Про електроенергетику» від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР [5]; у п. 2.10. Інструкції про порядок видачі ліцензій Національною комісією регулювання електроенергетики на здійснення окремих видів підприємницької діяльності, затвердженої постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України (НКРЕ) від 6 жовтня 1999 р. № 1305 [11]; у п.п. 5 п. 4 Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, затвердженого указом Президента України від 23 листопада 2011 р. № 1059/2011 [21].

Більше того, в окремих положеннях нормативно-правових актів України розкривається зміст поняття «ліцензована діяльність» шляхом надання визначення терміна «ліцензована діяльність». Так, у п. 1.4. Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії, затверджених Постановою Національної комісії з питань регулювання електроенергетики від 08.02.1996 № 3, вказано, що ліцензована діяльність – підприємницька діяльність з виробництва електричної енергії, на здійснення якої ліцензіат отримав право від НКРЕ [14]. Визначення терміна «ліцензована діяльність» міститься також у п. 1.4. Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами, затверджених Постановою Національної комісії з питань регулювання електроенергетики від 13 червня 1996 р. № 15 [15]; у п. 1.3. Умов та правил (ліцензійних умов) провадження господарської діяльності з комбінованого виробництва теплової і електричної енергії, затверджених Постановою Національної комісії з питань регулювання електроенергетики від 02 листопада 2005 р. № 997 [13]; у п. 1.3. Умов та правил (ліцензійних умов) провадження господарської діяльності з виробництва теплової енергії на теплоелектроцентралях та установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії, затверджених Постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 26 квітня 2006 р. № 540 [12].

Визначення ж терміна «ліцензований вид діяльності», «ліцензований вид господарської діяльності» станом на сьогодні не знайшло законодавчого закріплення, однак у проекті Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 27 грудня 2011 р. за № 9654, внесений Кабінетом Міністрів України міститься визначення терміна «ліцензований вид діяльності». Відповідно до вищезазначеного проекту закону ліцензований вид діяльності – вид господарської діяльності, визначений у переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, наведеному у ст. 7 цього Закону, з урахуванням обмежень, установлених ст. 2 цього Закону [16].

Схоже за змістом визначення терміна «ліцензований вид діяльності» міститься у законі Російської Федерації. У п. 3 ч. 1 ст. 3 Федерального Закону Російської Федерації «Про ліцензування окремих видів діяльності» від 04 травня 2011 р. № 99-ФЗ вказано, що ліцензований вид діяльності – вид діяльності, на здійснення якого на території Російської Федерації потрібне отримання ліцензії відповідно до чинного Федерального Закону, відповідно до федеральних законів, зазначених у ч. 3 ст. 1 цього Закону та регулюючих відносини у відповідних сферах діяльності [22].

Терміни «ліцензійний вид діяльності» та «ліцензійна діяльність» практично не вжива-

ються у нормативно-правових актах і лише деколи трапляються поодинокі випадки їхнього використання. Це стосується, зокрема, Наказу Міністерства екології та природних ресурсів України «Щодо здійснення дозвоільно-ліцензійної діяльності у сфері виробництва особливо небезпечних хімічних речовин; операцій у сфері поводження з небезпечними відходами, збирання і заготівлі окремих видів відходів як вторинної сировини (згідно з переліками, що визначаються Кабінетом Міністрів України)» від 26 серпня 2011 р. № 295 [9] та Розпорядження Черкаської обласної державної адміністрації «Про ліцензійну діяльність» від 29 грудня 2000 р. № 576, яке втратило чинність згідно з розпорядженням Черкаської обласної державної адміністрації від 4 квітня 2012 р. № 72/01-02-1 [18].

На жаль, і серед науковців відсутня єдина точка зору щодо того, який термін доцільніше (обґрунтованіше) було б використовувати при позначенні поняття «вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню». При цьому більшість вчених схильються до використання термінів «ліцензований вид діяльності», «ліцензований вид господарської діяльності», «ліцензована діяльність».

Л.В. Шестак вживає термін «ліцензійна діяльність», зазначаючи, що не останню роль у здійсненні ліцензійної діяльності відіграє і суб'єктивний склад здобувача ліцензії [24, с. 46]. Разом з тим науковець у своїй монографії використовує термін «ліцензована діяльність», вказуючи, що має бути ліцензована діяльність підприємств, пов'язана із забезпеченням населення природними ресурсами та засобами комунікації (гаряче та холодне водопостачання, забезпечення природним газом, електроенергією тощо) [25, с. 43].

С.С. Вітвіцький, незважаючи на те, що назва його монографії «Державний контроль ліцензійної діяльності», у ній ж застосовує термін «ліцензована діяльність», акцентуючи увагу на тому, що застосування заходів адміністративної відповідальності дозволяє більш оперативно й ефективно припиняти незаконне ведення ліцензованої діяльності. Адже деякі види ліцензованої діяльності не мають високого ступеня суспільної небезпеки і тому застосування заходів кримінальної відповідальності не було б обґрунтовано [3, с. 22].

Е.Е. Бекірова використовує термін «ліцензований вид господарської діяльності», зазначаючи, що ліцензування впливає не на правоздатність, а на правовий статус суб'єкта господарювання, його права та обов'язки у сфері здійснення ліцензованого виду господарської діяльності [1, с. 90].

Н.О. Саніахметова при розкритті змісту поняття «ліцензія» користується терміном «ліцензований вид діяльності», вказуючи, що ліцензія – це дозвіл (право) на здійснення ліцензованого виду діяльності при обов'язковому дотриманні ліцензійних вимог та умов, виданий органом ліцензування юридичній особі або фізичній особі – підприємцю [20, с. 130]. І.Д. Пастух аналогічно до Н.О. Саніахметової вживає термін «ліцензований вид діяльності», вказуючи, що і саме незаборона здійснення ліцензованих видів діяльності визначає юридичну природу та зміст спеціальної правоздатності в області локальної заборони сфери загального дозволу [10, с. 84].

А.І. Шпомер користується терміном «ліцензійна діяльність» та «ліцензований вид господарської діяльності», зазначаючи, що ліцензійна діяльність передбачає надання дозволу на здійснення ліцензованого виду господарської діяльності конкретному господарюючому суб'єкту, який має намір здійснювати таку діяльність [27, с. 58]. Однак незважаючи на це, А.І. Шпомер в деяких наукових працях використовує термін «ліцензований вид діяльності» [28, с. 78], в інших – «ліцензована діяльність» [26, с. 43].

Відповідно до тлумачного словника української мови слово «ліцензована»/ «ліцензований» є дісприкетником до слова «ліцензувати». Слово «ліцензувати» означає здійснювати ліцензування [2, с. 624]. У зв'язку з цим вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню (здійснюється ліцензування), – це ліцензована діяльність, ліцензований вид діяльності, ліцензований вид господарської діяльності, а не ліцензійна діяльність чи ліцензійний вид діяльності.

Враховуючи положення тлумачного словника української мови, те, що в окремих нормативно-правових актах України містяться дефініції терміна «ліцензована діяльність», той факт, що даний термін набув широкого застосування при формуванні змісту нормативно-правових актів та разом із термінами «ліцензований вид діяльності», «ліцензований вид господарської діяльності» частіше використовуються у правовій системі України, ніж терміни «ліцензійний вид діяльності», «ліцензійна діяльність», вважаємо, що терміни «ліцензійний вид діяльності»,

«ліцензійна діяльність» необхідно виключити із обігу.

Однак як співвідносяться між собою терміни «ліцензований вид діяльності», «ліцензований вид господарської діяльності», «ліцензована діяльність»?

Вважаємо, що відповідні терміни мають однаковий зміст і є синонімами, вони фіксують (виражають) одне і теж поняття, а їхні обсяги повністю співпадають. При цьому дотримуємося позиції, що більш обґрунтованим, більш доцільним для позначення поняття «вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню» буде використання терміна «ліцензована діяльність». Причина в тому, що, по-перше, даний термін має простішу конструкцію, ніж терміни «ліцензований вид діяльності», «ліцензований вид господарської діяльності»; по-друге, його використання сприятиме максимальній точності викладу, економічності та лаконічності вираження думки законодавця чи прояву правосвідомості будь-якої особи; по-третє, використання даного терміна приведе до термінологічної уніфікації, а саме: до однозначності, стабільності термінів, що унеможливить різночитання законодавства та удосконалисть його; по-четверте, відповідний термін широко використовується у чинному законодавстві; по-п'яте, у нормативно-правових актах України міститься його визначення.

Слід звернути увагу на те, що структура будь-якого визначення складається з двох основних компонентів: дефінієндуму та дефінієнсу. Дефінієндум – це поняття, зміст якого розкривають. Дефінієнс – це поняття, за допомогою якого розкривають зміст дефінієндуму [23, с. 66]. Визначення повинне бути співмірним, тобто визначуване (дефінієндум) і визначаюче (дефінієнс) поняття повинні бути рівними за своїми обсягами [8, с. 65].

В Умовах та правилах (ліцензійні умови) провадження господарської діяльності, затверджених Постановою НКРЕ, що були зазначені вище, надається визначення терміна (поняття) «ліцензована діяльність». Проте відповідні визначення є надто вузькими, оскільки обсяг дефінієнса вузьчий, ніж обсяг дефінієндума (ліцензована діяльність). Для виправлення даної помилки у відповідних Умовах та правилах (ліцензійних умов) провадження господарської діяльності, затверджених Постановою НКРЕ, дефінієндум «ліцензована діяльність» необхідно видозмінити (замінити), зменшивши його обсяг шляхом деталізації дефінієндума у конкретній сфері діяльності. Наприклад, дефінієндум «ліцензована діяльність», який використовується у п. 1.4. Умов і Правил здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії, затверджених Постановою Національною комісією з питань регулювання електроенергетики від 08.02.1996 № 3, необхідно замінити на дефінієндум «ліцензована діяльність у сфері виробництва електричної енергії» або на дефінієндум «ліцензована діяльність з виробництва електричної енергії». При цьому, незважаючи на широке використання терміна «ліцензована діяльність» у правовій системі України, визначення відповідного терміна не знайшло свого законодавчого закріплення.

Конституційний Суд України у п. 5.4 Рішення № 5-рп/2005 від 22 вересня 2005 р. наголосив на тому, що із конституційних принципів рівності і справедливості випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі [17].

Таким чином, з метою введення єдиного терміна, який б позначав поняття «вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню», вдосконалення законодавства у сфері ліцензування, керуючись тим, що визначення бути точним, чітким та однозначним, вважаємо за доцільне доповнити ст. 1 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. № 1775-III визначенням терміна «ліцензована діяльність», зазначивши, що ліцензована діяльність – певний вид господарської діяльності, на провадження якого суб'єкта господарювання необхідно отримати ліцензію відповідно до цього Закону.

Список використаної літератури:

1. Бекирова Э.Э. Правоотношения в сфере лицензирования определенных видов хозяйственной деятельности // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 12. – С. 87-90.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Голов. редактор В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь, 2007.
3. Вітвіцький С.С. Державний контроль ліцензійної діяльності: Монографія. – Запоріжжя, 2010.
4. Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії: Закон України від 11 січня

2000 р. № 1370-XIV // Офіційний вісник України. – 2000. – № 7. – Ст. 242.

5. Про електроенергетику: Закон України від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР // Офіційний вісник України. – 1997. – № 46.

6. Про засади функціонування ринку природного газу: Закон України від 8 липня 2010 р. № 2467-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55. – Ст. 1842.

7. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-III // Офіційний вісник України. – 2000. – № 27. – Ст. 1109.

8. Карамишева Н.В. Логіка: Підручник для студентів-правників. – Львів, 2000.

9. Щодо здійснення дозвільно-ліцензійної діяльності у сфері виробництва особливо небезпечних хімічних речовин; операцій у сфері поводження з небезпечними відходами, збирання і заготівлі окремих видів відходів як вторинної сировини (згідно з переліками, що визначаються Кабінетом Міністрів України): Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 26 серпня 2011 р. № 295 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/content/article/9190>.

10. Пастух І.Д. Про юридичну природу ліцензування господарської діяльності // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 9. – С. 83-85.

11. Про затвердження Інструкції про порядок видачі ліцензій Національною комісією регулювання електроенергетики на здійснення окремих видів підприємницької діяльності: Постанова НКРЕ від 6 жовтня 1999 р. № 1305 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 44.

12. Про затвердження Умов та правил (ліцензійних умов) провадження господарської діяльності з виробництва теплової енергії на теплоелектроцентралях та установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії: Постанова НКРЕ від 26 квітня 2006 року № 540 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 20. – Ст. 1500.

13. Про затвердження Умов та правил (ліцензійних умов) провадження господарської діяльності з комбінованого виробництва теплової і електричної енергії: Постанова НКРЕ від 02 листопада 2005 р. № 997 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 48. – Ст. 3038.

14. Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії: Постанова НКРЕ від 08 лютого 1996 р. № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0174-96>.

15. Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами: Постанова НКРЕ від 13 червня 1996 року № 15 // Інформаційний бюлетень НКРЕ. – 2004. – № 9.

16. Про внесення змін до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»: Проект Закону України від 27 грудня 2011 р. за № 9654 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=42237.

17. Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-17/2005 за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22 вересня 2005 р. № 5-рп/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 39. – Ст. 2490.

18. Про ліцензійну діяльність: Розпорядження Черкаської обласної державної адміністрації від 29 грудня 2000 р. № 576 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/НК000234.html.

19. Ряшко В.І., Ряшко О.В. Теоретичні питання логіки в професійній діяльності юриста: Навч. посібник. – Львів, 2010.

20. Саниахметова Н.А. Предпринимательское (хозяйственное) право Украины. – Х., 2005.

21. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики: Указ Президента України від 23 листопада 2011 року № 1059/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 94. – Ст. 3413.

22. Про ліцензування окремих видів діяльності: Федеральний закон Російської Федерації від 04 травня 2011 р. № 99-ФЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://duma.consultant.ru/page.aspx?1555960>.

23. Хоменко І.В. Логіка для юристів: Підручник. – К., 2004.

24. Шестак Л.В. Класифікація ліцензій та її юридичне значення // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 7. – С. 44-47.

25. Шестак Л.В. Ліцензування як адміністративно-правовий інститут: Монографія. – Чернігів, 2009.

26. Шпомер А.І. Ліцензування господарської діяльності як засіб державного регулювання економіки // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 2. – С. 41-44.

27. Шпомер А.І. Ліцензування як засіб державного регулювання господарської діяльності // Право України. – 2004. – № 2. – С. 55-59.

28. Шпомер А.І. Поняття, ознаки та функції ліцензування певних видів господарської діяльності в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 12. – С. 77-80.

Надійшла до редакції 17.09.2012

